

Niet-technische samenvatting 2016648

1 Algemene gegevens

1.1 Titel van het project	Haaïen en roggen terug in de Noordzee!
1.2 Looptijd van het project	5 jaar, start 01-12-2016
1.3 Trefwoorden (maximaal 5)	elasmobranchen, Haaïenactieplan Nederland, herintroductie, merken

2 Categorie van het project

2.1 In welke categorie valt het project.	☐ Fundamenteel onderzoek
	☐ Translationeel of toegepast onderzoek
	☐ Wettelijk vereist onderzoek of routinematige productie
<i>U kunt meerdere mogelijkheden kiezen.</i>	☐ Onderzoek ter bescherming van het milieu in het belang van de gezondheid
	☒ Onderzoek gericht op het behoud van de diersoort
	☐ Hoger onderwijs of opleiding
	☐ Forensisch onderzoek
	☐ Instandhouding van kolonies van genetisch gemodificeerde dieren, niet gebruikt in andere dierproeven

3 Projectbeschrijving

3.1 Beschrijf de doelstellingen van het project (bv de wetenschappelijke vraagstelling of het wetenschappelijk en/of maatschappelijke belang)	Voor de Noordzee zijn ongeveer 9 van de 17 soorten haaien en roggen (elasmobranchen) die hier voorkomen bedreigd. Om instandhouding en herstel van populaties haaien en roggen in het Nederlandse kustgebied te kunnen realiseren, dient ontbrekende kennis over de soortspecifieke geschiktheid van dit gebied te worden ingevuld. Als onderdeel van het Nederlandse Haaïen Actieplan, richt het project "Haaïen en roggen terug in de Noordzee" zich specifiek op het verzamelen van deze kennis en, daar waar mogelijk op het ondersteunen van populatieherstel door uitzet. Het project maakt hiervoor gebruik van een reeks op elkaar aansluitende studies naar de geschiktheid van te gebruiken
---	---

	merken (merk-retentie-experimenten) en de verspreiding en overleving van in het wild uitgezette haaien en roggen, voorzien van een zichtbaar merkje (merk-en-terugvangststudie) of een zender (telemetrisch onderzoek).
3.2 Welke opbrengsten worden van dit project verwacht en hoe dragen deze bij aan het wetenschappelijke en/of maatschappelijke belang?	De verkregen inzichten zullen als wetenschappelijke basis dienen om te bepalen of populatieherstel en herintroductie van verschillende soorten 'Nederlandse' haaien en roggen volgens internationale richtlijnen mogelijk is. Aanvullend hierop ondersteunt de kennis op het gebied van instandhouding van bedreigde elasmobranchen in de Nederlandse kustzone, zowel Europees en nationaal beleid voor haaien en roggen, kennis die door belanghebbende partijen ook gebruikt zal worden om, indien nodig, veranderingen op het gebied van visserijbeleid en habitatbescherming te realiseren.
3.3 Welke diersoorten en geschatte aantallen zullen worden gebruikt?	Voor dit project wordt gebruik gemaakt van 8 verschillende soorten elasmobranchen: Pijlstaartrog, Vleet, Blonde rog, Stekelrog, Gevlekte rog, Golfrog, Hondshaai en Kathaai, in totaal maximaal 18.240 dieren. Dit aantal wordt echter alleen behaald onder specifieke omstandigheden, en zal in de praktijk hoogst waarschijnlijk lager uitvallen door de maatregelen die zijn opgenomen ter verfijning van het onderzoek.
3.4 Wat zijn bij dit project de verwachte negatieve gevolgen voor het welzijn van de proefdieren?	De dieren ondervinden kort ongerief in de vorm van stress als gevolg van het inbrengen van uitwendige merken of inwendige zenders. In de periode na de aanbrenging en eventuele operatie voor inwendige plaatsing, kunnen de dieren mogelijk ongerief van de wond ondervinden en eventuele complicaties gedurende de periode van herstel.
3.5 Hoe worden de dierproeven in het project ingedeeld naar de verwachte ernst?	Voor dieren in merk-retentie- en merk-en-terugvangststudies (>98%), wordt licht ongerief verwacht. Voor dieren in het telemetrisch onderzoek (<2%), wordt matig ongerief verwacht.
3.6 Wat is de bestemming van de dieren na afloop?	Uitzet in een natuurlijke leefomgeving.

4 Drie V's

4.1 Vervanging Geef aan waarom het gebruik van dieren nodig is voor de beschreven doelstelling en waarom proefdiervrije	Het betreft veldonderzoek naar de uitzet van dieren in potentieel geschikte leefgebieden langs de Nederlandse kust. Deze uitzettingen zijn gericht op het verkrijgen van ontbrekende kennis met betrekking tot de geschiktheid van deze gebieden voor de desbetreffende soorten. Hiermee is het niet mogelijk andere dieren te gebruiken voor dit onderzoek, dan wel de dieren volledig te vervangen.
---	---

alternatieven niet gebruikt kunnen worden.

4.2 **Vermindering**

Leg uit hoe kan worden verzekerd dat een zo gering mogelijk aantal dieren wordt gebruikt.

Voor de verschillende deelonderzoeken wordt gewerkt met een minimum aan dieren voor betrouwbare resultaten. Het aantal te gebruiken dieren is hierbij afgeleid uit statistische methoden en afwegingen tussen het aantal dieren en het benodigde aantal terugmeldingen voor het verkrijgen van goed onderbouwde conclusies. Aanvullend hierop wordt er in de merk-retentie experimenten van een zeer beperkt aantal dieren gebruik gemaakt, om de geschiktheid van merken te testen. Aansluitende proeven om te bepalen wat de kans op merkverlies is, worden bovendien onder een beperkt aantal soorten uitgevoerd, die als representatief worden gezien voor de overige soorten. De geringe kans op terugvangst vereist echter wel dat er in de loop van jaren enkele duizenden haaien en roggen nodig zijn, om inzicht te krijgen in de mogelijkheid tot succesvol populatieherstel en eventuele herintroductie van de verschillende soorten.

4.3 **Verfijning**

Verklaar de keuze voor de diersoort(en).
Verklaar waarom de gekozen dierspecies de meest verfijnde zijn, gelet op de doelstellingen van het project.

Bij de keuze van aan te brengen merken wordt er voor gezorgd dat de typen en afmetingen zo gekozen zijn dat er betrouwbare resultaten mee kunnen worden behaald bij minimaal ongerief. Voor uitwendige merken wordt hiervoor specifiek gebruik gemaakt van een voorafgaand merk-retentieonderzoek. Met resultaten uit dit onderzoek kunnen andere onderzoeken worden geoptimaliseerd en wordt het ongerief bij de dieren in deze proeven zo laag mogelijk gehouden.

Vermeld welke algemene maatregelen genomen worden om de negatieve (schadelijke) gevolgen voor het welzijn van de proefdieren zo beperkt mogelijk te houden.

Om negatieve gevolgen voor het welzijn zo veel mogelijk te beperken wordt er gebruik gemaakt van huisvesting bij en verzorging door een gespecialiseerde kweekinstelling. Hierdoor kunnen de dieren in een zo natuurlijk mogelijk nagebootste omgeving opgroeien en zorgvuldig worden gemonitord, zodat er snel kan worden ingegrepen bij verslechterende situaties.

De duur van de handelingen ten behoeve van het aanbrengen van merken blijft zo kort als mogelijk en in geval van operatieve handelingen wordt er gebruik gemaakt van algehele verdoving. Uitzet in het wild zal enkel plaatsvinden bij goed herstelde dieren. Om een goede overlevingskans in het wild te realiseren, worden de dieren voorafgaand aan uitzet in het wild overgezet op levend natuurlijk voedsel. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van tijdelijke opslag in bunschepen of oesterputten om de dieren te acclimatiseren aan het zeewater.

Aanvullend op de bovengenoemde maatregelen is het onderzoek zodanig opgezet dat er in eerste instantie gebruik wordt gemaakt van hoogproductieve en tolerante soorten, alvorens over te stappen op kwetsbaardere soorten. Met de kennis en ervaring die bij hoogproductieve en tolerante soorten wordt opgedaan, kan de kans op nadelige effecten op het welzijn tot een minimum worden beperkt voor gevoeligere soorten.

5 In te vullen door de CCD

Publicatie datum 10 januari 2016

Beoordeling achteraf Nee

Andere opmerkingen Nee